

„EDINOST“
izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torkih, četrkih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece . . . 3.— . . . 4.50 za pol leta . . . 6.— . . . 9.— za vsa leta . . . 12.— . . . 18.—
Naročnino je plačevati naprej na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se računajo po tarifu v petita; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejmajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema *upravnništvo* ulica Molino piccolo št. 3. II. nadst. Naročnino in oglašje plačevati loco Trst. Odprte reklame cije so prosto poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„Edinost je moč“.

Ob desetletnici.

XI. občni zbor moške podružnice družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu, v nedeljo dne 23. februvarja 1896. ob 2. uri popoldne v prostorih sl. „Del. podp. društva“.

(Konec.)

Skupnemu računu za leto 1895. pristavlja blagajnik par pojasnjujočih opazk. Pred vsem povdarja, da smemo iz vsega denarnega prometa, ki je znašal leta 1895. 12.631 glđ. 92½ nč., meje prave podružnične dohodke šteti samo darove, izkazane v „Edinosti“, Cirilo-Methodijski dar, pokroviteljstvo, udnino in čisti dohodek veselice, ki so po glasu posameznih točk gorenjega skupnega računa znašali 1345 glđ. 33½ nč. V dokaz, koliko je podružnica letos v tem oziru napredovala, navaja blagajnik prave dohodke prejšnjih let ter zaključuje, da podružnica, izvzemši l. 1890., še nikoli ni imela toliko pravih dohodkov kakor leta 1895. ter da so dohodki tega leta celó za par stotakov večji od dohodkov prejšnjih let. Nadejamo se torej, da bo podružnica še bolj napredovala v tem oziru. Dalje pojasnjuje blagajnik, da podružnica gledé udnine l. 1895. nikakor ni nazadovala, dasiravno je izkazala samo 107 letnikov; nasprotno je tudi tukaj zaznamovati velik napredek. Prejšnja leta je bilo vpisano in izkazano veliko število letnikov, od katerega jih pa le preveč letnine — ni plačalo. Ker pa taki letniki podružnici prav nič ne koristijo, je načelnštvo letos izbrisalo vse družbenike, od katerih ni moglo dobiti letnine. Pri vsem tem se je udnine nabralo leta 1895. veliko več nego vsako leto poprej, namreč 147 glđ., dočim je prejšnja leta udnina znašala le okolo 100 glđ., marsikatero leto celó pod 100 glđ. Naša podružnica pa bi morala na vsak način imeti in bi prav lahko imela veliko več, in to plačujočih, a ne samo vpisanih letnikov. V tem smislu deluj torej prihodnje načelnštvo na to, da podružnici pridobi čim več število letnikov! — —

Prvomestnik g. prof. M. Mandić je prečital na to izjavo gg. Gr. Bartola in A. Goljevščka, da „sta pregledala račune moške podružnice družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu za l. 1895. ter iste našla v popolnem redu.“

Na to se je blagajnikovo poročilo odobrilo soglasno.

PODLISTEK.

14

Zaradi imetja.

Novela. Spisal Dobrávec.
(Dalje).

„Da ste nenadoma obogateli. Imam pisano, da želite kupiti veliko posestvo blizu glavnega mesta. Glejte, jaz sem v takem položaju, da —“
„— vas je nekdo speljal na led, kar ni lepo.“ —

„Prosim, pogledite!“ Ponudil ji je tiskan inserat, izrezan iz necega lista. — Pogledite, je rekel, pa mi ne tajite več. Črno na belem. Nisem hotel stvari začenjati pismenim potom, ker se mi je zdelo tako bolj modro.“

Milki se je po tolikih letih zazibal lahen nasmehljaj okolo usten, ko je dejala:

„Prosim, nikar ne mislite, da sem to jaz. Stvar je mene tako iznenadila, kakor vas, gospod graščak.“

3. a. G. dr. M. Pretner predlaga, naj se gledé na lepi napredek minolega leta per acclamationem zopet izvoli odstopivše načelnštvo. G. A. Bogdanović prosi, naj se na njegovo mesto voli koga družega. Po kratkem pogovoru se je soglasno izvolilo sledeče načelnštvo:

1. Prvomestnik: prof. Mate Mandić.
 2. Zapisnikar: Janko Macák.
 3. Blagajnik: dr. Josip Abram.
- Namestniki: 1. dr. Otokar Rybář;
2. Makso Cotič;
3. Miha Hervatin.

Pregledovalcema računov se ob jednom na novo določita gg. Gr. Bartol in A. Goljevšček.

3. b. Zapisnikar gosp. Janko Macák predlaga: „Slavni občni zbor izvoli določiti, naj podružnico na veliki skupščini zastopa primerno število udov podružničnega načelnštva; če bi se ti ne mogli udeležiti velike skupščine, naj načelnštvo pooblasti druge družbenike.“ Predlog se je po kratki utemeljivi soglasno sprejel.

4. G. dr. G. Gregorin predlaga, naj zborovalci odstopivšemu načelnštvu za mnogi trud in veliki uspeh izkažejo svojo hvaležnost s tem, da vstanejo raz sedeže ter načelnštvu zakličejo: Živio! Se je zgodilo.

G. dr. M. Pretner povdarja, da je podružnični prvomestnik v svojem pozdravu omenil tudi pereče tržaško šolsko vprašanje, ki se že tako dolgo zavlačuje. Na današnjem občnem zboru se v tej zadevi ne more mnogo storiti, vendar pa je treba naglašati, da se ne damo prezirati, in moramo zato vedno z nova opozarjati na to vprašanje. Govornik je stavil sledeči predlog: „Zborovalci, navzoči pri občnem zboru moške podružnice družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu, dne 23. februvarja 1896., nalagajo predsedništvu podružnice, da potom glavnega vodstva družbe sv. Cirila in Metoda urgira direktno pri vis. ces. kr. ministerskem predsedništvu rešitev zadeve in posebno rekurza radi ustanovitve javne slovenske ljudske šole v Trstu.“ Po kratkih opazkah gg. J. Macáka in dr. O. Rybářa — katerima je pritrtil tudi g. predlagatelj — se je predlog sprejel soglasno.

Ker se nihče več ni oglasil za besedo, izrekel je prvomestnik zborovalcem v svojem in vseh odbornikov imenu zahvalo na izkazanem zaupanju. Dela je še mnogo; kajti do slovenskih javnih ljudskih šol še ne pridemo tako hitro. To nam

Zalesnik je molčal; zakaj sram ga je bilo in pomagati si ni mogel. Ko bi bil mož, kakoršen ni bil, bi ponovil svojo snubitev, in Milka, ki ga je prvič odbila, sedaj ne bi vedela odgovora. Ali kaj tacega se ni bilo treba bati. Poznala je nenadjanega snubaka v dno duše in se veselila za trenotek njegove zadrege. Obraz se ji je zresnil, nekaj kakor srčno milovanje se ji je zrcalilo z lica, ko je vstala in rekla:

„Brez imetja sem, pa se vam klanjam, gospod graščak! Z Bogom!“

To ga je spravilo na rob propada. Najraje bi se udrl v tla. Barve je spreminjal kakor bolnik za vročico ter se zibal na stolu z desne na levo, da-si je Milka nekaj trenotkov že ponosno stala pred njim, čakaje odhoda. Pametna beseda mu ni hotela na jezik, če tudi mu je srce narekovalo, naj le naravnost prizna svojo zadrego in poravna Milki kivico. Ali je ni nekoč resnično ljubil? Ali je ne ljubi še sedaj? — Naravnost z

najjasneje kažejo najnovejši Goriški dogodki. Treba nam bo torej še dolgo zbirati in podpirati našo šolo, da sebi in državi ohranimo vsaj nekaj naših elementov, na katere se bodo nekdanji lahko naslanjali naši potomci. V tem smislu bodi vsemu občinstvu toplo priporočena družba sv. Cirila in Metoda!

Konec občnega zbora ob 3. uri in pol popoldne.

Volilna prenosova.

Govor poslanca dr. Laginje v seji poslanske zbornice dne 21. februvarja 1896.

(Konec.)

Zastopstvo interesov je, zlasti kar se dostaje dežele istrske, prazna fraza; ista je le veša namesto solčnih žarkov, ista je naravnost le videz namesto resničnosti. Dovoljujem si, da le z dvema prav kratkimi izgledi pojasnim to trditvev. Ker se je iz Istre napravila posebna kronovina, dobila je seveda tudi svoj deželni red, in ker so vsi deželni redi napravljeni po jedni šabloni, dobila je Istra tudi takozvano veleposestvo.

V čem sestoji to veleposestvo? Vsega skupaj je 80 rodbin, ki plačujejo ukupno na zemljiškem davku 26000 goldinarjev; med temi so korporacije in samostani, kojih večina utegnejo biti inozemci, ki pa vendar, kakor hitro so si izvolili priora avstrijskega državljana, imajo volilno pravico v veleposestvu.

Komaj deset družin od teh 80 imajo zgodovinsko važnost; stare rodbine so ali izumrle, ali pa so prodale svoja rodbinska posestva občinam zgornje Istre; le-té pa nimajo volilne pravice v veleposestvu. Tako volijo jednega poslanca peščica rodbin, večinoma brez minulosti, brez pogojev za zdravo in po zakonodajcu najbrže tudi namerovano vodstvo ljudstva, in katere rodbine ne plačujejo niti šestino onega davka, ki ga plačujejo kmečke občine; temu nasproti pa volijo tudi jednega samega poslanca stotisoči prebivalcev kmečkih občin, s petkrat do šestkrat toliko davka in še kako ga volijo! Kakor znano, imajo prvi direktno volilno pravo, gospodičina ali gospa celó po pooblastilu, kar je sicer izključeno; in ako koji „veleposestnik“, priselivši se morda še le včeraj, plačuje vsaj 80 glđ. zemljiškega davka, voli sedaj

mislimi! Srce se ne da varati dolgo. Tudi poleg milijonov gospodinji nesreča! — Ali se pa to stringa z njegovim dostojanstvom... da, z dostojanstvom? Morda bi ona ne spoznala, da jo sedaj snubi samo za to, ker si želi iz zadrege? Kako pozdravita otroka tujo usiljenko? O ti nesrečni slučaj, ti preklicani inserat! o lahkoverna glava! „Sleparji in zvijači so danes vsi ljudje na svetu, od kraja vsi!“ je siknil jezno in odšel brez pozdrava.

Milka je samo zrla za njim. „In to so tudi značaji, možki značaji!“ je govorila poluglasno.

Prišla sta k nji mati in strije, ki se ni mogel do sita nasmejati. Čudil se je, kakšno moč imajo časnikarski inserati.

„To je bilo vendar pametno“, je rekla vdova in na tihem milovala pohlepnege reveža. Tudi Milka je sedaj popolnoma spoznala, da bi s takim človekom ne bila nikoli srečna.

* * * (Konec prih.)

direktno ter odpošilja v družbi z malimi drugimi jednega poslanca, dočim avtohtoni (prvobitni) Hrvat v Istri, če tudi plačuje 79 gld, zemljiškega davka, sme, z drugimi 499 prebivalci vred, voliti še le jednega volilnega moža. To imenujejo zastopstvo interesov!

Še jeden vzgled bi rad navel o tem, kako se zastopajo koristi kmečkih občin pri vršenju volitev. Kakor znano so zakonito strogo ločena volilna okrožja med kmečkimi občinami in mesti, tako, da prebivalec z dežele, ako mora v mesto z namenom, da bi izvršil svoje volilno pravo, mora faktično voliti ne le sredi čisto drugega volilnega razreda, ampak tudi izven njega volilnega okraja kmečkih občin. A v Istri je že 28 let sem velikanskih upravnih občin, ki združujejo upravno v malih mestecih po 15, 20, celo 30 kmečkih davčnih občin.

Vsi prebivalci z dežele morajo povodom deželnih ali državnozbornskih volitev zapuščati svoja domovanja, hoditi tri, štiri, do pet ur hoda, da pridejo do sedeža krajni občini, namreč v mesto, toraj resnično v drugo, od njihovega čisto različno volilno okrožje, in da tam izvršijo indirektno volitev.

Ako k temu, gospóda moja, poštevate različnost narodnosti, kakoršna različnost je navadno v takih slučajih, ker je izvestna gospodovalna klika že umela spraviti nas v jarm mestne oligarhije (vlade nekotjih), ako izračunate trud in zgubo na času, ako se ozrete na uplive, pod kojimi stoje kakor volilci v mestu ti naši ubogi in siromašni prebivalci dežele, potem si lahko napravite pojmo o tem, kaki so postali v zasmeh nameni zakonodajca in kako se čuva takozvano zastopstvo interesov zlasti našega kmečkiga prebivalstva.

Mi moramo toraj le velikim veseljem pozdraviti predlogo, ki daje ljudstvu vsaj del onega, kar mu gre, namreč direktno, na osebo samo in na nobene druge pogoje in oziro navezано volilno pravo. Seveda bodemo, v interesu dežele same, tekot nadaljnje razprave stavili nekoje zboljševalne predloge, zlasti v tej smeri, v kateri sem govoril ravnokar.

Zanimalo nas bode seobno, ne sedaj, ampak ko pride zakon v podrobno razpravo, čuti izjavo od strani visoke vlade, izključujočo sleherni dvom, da-li določila § 28, odstavek 3, 4 in 5, namreč o dopustnosti raznih volilnih lokalov v jednem volilnem okraju, to je, v jedni in isti krajni občini, ne veljajo le za splošni volilni razred, ampak tudi za volilni razred kmečkih občin, o čemer menim, da je smatrati to za gotovo stvar, kajti premenil se je ves §. 28 in v tem ravno je govor o načinu vršenja volitev, toliko v skupini kmečkih občin, kolikor tudi v splošnem volilnem razredu. Z zvezi s tem predlagali bodemo dostavek k vladni predlogi, s kojim se uravnajo volilne komisije, kajti, ako bode določenih več lokalov, absolutno ne bode mogoče, da bi se v jedni in isti razsežni krajni občini, kjer so volilne lokalitete tudi teritorijalno različne, volilne komisije sestavljale iz volilnega komisarja in vsega občinskega načelnštva, ker bi v tem slučaju teško bilo mogoče hkratu vršiti volitev.

Dovolimo si tudi predlagati nekaj, kar se tiče cenosti in zagotavljenja volitev in volilnega prava, namreč oproščenja kolekov in taks za vse one spise, ki se gotovo pokažejo potrebnimi v splošnem volilnem razredu. In še marsikaj drugega bodemo predlagali, da bode vsaj ta mala pridobitev dobro in močno zavarovana pred zlorabami pri volitvah, pred prevelikimi stroški in zgubo časa ter pred marsičem drugim.

Ker kakor rečeno, nikakor nočemo, da bi se v tem pogledu toli strogo varovalo avtonomistiško načelo, dovolimo si tudi v tem oziru staviti predlog za izravnanje števila poslancev v razmerju se števiom prebivalstva in za kolikor le možno narodno obkroženje, kar se posebno dostaje naše dežele.

Mi smo namreč tega menenja, da naj bi zapadna mesta Istre, ki že tako v trgovinskem in drugem oziru težé v Trst, s Trstom sestavljala jeden volilni okraj z direktnim volilnim pravom; kmečka dežela z malimi mesti v sredi dežele z vstočnim obrežjem naj bi pa sestavljala jeden volilni okraj v novem volilnem razredu. Tako bode poštevano

narodnostno načelo, ker n. pr. Poreč, Piran, Rovinj, Koper s Trstom, vsi skupaj z okroglo 230.000 prebivalci, prav lahko glasujejo za jednega poslanca; za ostalo Istro ostal bi jeden poslanec. Več ne moremo zahtevati z ozirom na ukupno število kakih 230.000 prebivalcev. To bi bilo po našem menenju pravično in pravo; sedaj ne bodem govoril o teh namerovanih predlogih in dostavkih, ker danes gre le za to, da na splošno označimo svoje stališče.

Svoje kratke opazke zaključujem z izjavo, da bodo zastopniki naroda hrvatskega, pod klavzulo, stavljeno že v začetku, drage volje glasovali za razpravo o tej vladni predlogi v zmislu poslovnika.

Pričakujemo pa, da ne odrečeta svojega potrjenja vlada in visoka zbornica nekaterim našim željam, koje mislimo izjaviti tekot nadaljne razprave, v zagotavljenje te male pridobitve in volitev sploh.

Mi bodemo glasovali za to, da se predloge izročé posebnemu odseku, ki naj bi se še-le izvöllil, ne morda zato, ker se nam zde prava vsa določila, ampak radi velikega načela, katero, če tudi nepopolno, prihaja do praktične veljave, da je namreč volilno pravo brezpogojno navezано le na osebo polnomočnega in bivajočega državljana.

Vlada, ki to izjavlja brez okolnosti, kaže s tem, da bodo takim mislim in besedam prej ali slej sledila tudi popolnša dejanja, nego so ti predležéči načrti. Mi pritrdimo tem predlogam kakor Hrvatje tudi iz tega nadaljnega razloga, da uvidijo naši soplemeniki onkraj Litve, da so njih tu zastopani bratje v zvezi z drugimi narodi tostranske državne polovice radi nastopili pot svobode in pripoznanja človeških pravic. — (Pohvala.)

DOPISI.

Iz Ljubljane, koncem februarja. [Nekoliko besed o slovenskem gledališču.] (Izv. dop.) Več časa sem že premišljeval, bi-li vzel pero v roko in se dotaknil perečega vprašanja o našem gledališču; toda vselej sem se odločil pustiti vso stvar pri miru, mené, da odbor dramatičnega društva oziroma intendantca slov. gledališča spozna vendar enkrat, da se v tako zmedenih razmerah slovensko gledališče ne more povspeti do stopinje kulturnega zavoda, kar bi moralo biti. Ne bi mu bilo namreč ljubo, da bi se meni ali uredniku podtikali slabi nameni, kakor se je to že zgodilo jednemu dopisniku. Vendar me je sedanje stanje našega gledališča prisililo, da zinem par resničnih, če tudi mogoče britkih besedij, kajti rano izrezati je treba takoj, da se ne razširi po vsem telesu. Ker je drama pogoj obstanku vsacega gledališča, zato naj izpregovorim najprvo nekaj besed o drami. Za tekočo sezono angaževalo je dramatično društvo več novih članov, ki so pa vsi tekot sezone iz različnih vzrokov zginili raz slovenski oder — iz kakšnih, to mora najbolje vedeti intendantca. Kolikor jaz poznam mero uljudnosti, bila je intendantca dolžna občinstvu naznaniti, da je ta ali oni član, iz tega ali drugega vzroka zapustil naše gledališče, oziroma da ga je sama odpustila, — katera navada je drugodi umevna sama ob sebi, kajti občinstvo sme vendar vedeti, kake promembe se godé pri osebju zaveda, katerega podpira. Seveda intendantci slovenskega gledališča ni bilo potreba storiti vsega tega. No, pa to bi jej še odpustili, da bi se bila le pobrigala, da nadomesti odisle moči z novimi, česar pa ni storila, in tako se nahajamo v sredi ali bolje rečeno ob koncu sezone, ko moramo zadovoljni biti, ako se večer, odmenjen dramatični predstavi, zamaši, kakor si že bodi; sedaj se je že celo uvedla navada, da se igra samo dva večera v tednu, jeden večer je pa gledališče zatvorjeno „zaradi priprav za različne novosti“. Toda gospoda moja, kam pridemo vendar, ako bode za vsako novo igro za skušnje gledališče zatvorjeno po enkrat ali še po večkrat? Da, ako bi bili vsi dnevi v tednu odločeni slovenskim predstavam, toda pomisliti je, da so nam na razpolago samo trije dnevi v tednu, dočim se ostale dni šopiri nemška muza po našem Talijinem hramu. Ljudstvo išče zabave

in ako je ne najde v slovenskem gledališču, začne pohajati nemške operetne predstave; in gospóda, ali ste pozabili, koliko truda je stalo, da se je ta nečastna razvada odpravila vsaj deloma? Porečete se: Mi ne moremo pomagati; ako nimamo igralcev, sami vendar ne pojdemo igrat. Res je to; toda vaša dolžnost je poskrbeti za nove moči, ako so vas stare zapustile in to tudi v sredi sezone; ako pa to ni mogoče, tedaj vijejte vsaj toliko ozira do občinstva, da mu to naznanite! Tu mi sili vprašanje na um, ali bi res ne bilo mogoče pridobiti nekdanjih igralcev slovenskega gledališča — mislim tu Boršnikovo dvojico — za naš oder. Kakor je bilo sedaj čitati po hrvaških listih, izstopila je gospa Boršnikova iz hrvatskega gledališča. (Se je poravnala menda zopet. Op. ured.) Dolžnost intendantca bila je tedaj, da jo je v interesu napredka slovenskega gledališča poklicala nazaj v domovino, ker dobri igralci in igralka ne rastó iz zemlje, kakor gobe po dežju.

Drugje so že zdavna prišli do tega prepričanja, kar moremo sklepati iz tega, kako slave in časte drugi narodi svoje umetnike; pri nas pa se rogajo v tujino odišlim dramatiškim umetnikom, in še ponašajo se nekako, sklicevaje se na života-renje naše drame, češ: pogledjte, tudi brez onih dveh se da nekaj opraviti! Res, da se, toda samo nekaj in koliko; za to je najboljši sodac občinstvo, ki neprenehoma želi, da bi soproga Boršnika postala zopet člen našega gledališča.

Če je tako ravnanje z umetnikoma, na katera je sedaj ponosno hrvatsko gledališče brez ozira na njune morebitne napake, na korist naši drami, o tem naj sodi tisti, ki je zmožen trezno misliti, in ki ne proklamuje za nasprotnika narodnega napredka onega, koji noče vsega hvaliti. Vprašati moram tudi intendantca, kaj je z Boršnikovim gostovanjem, ki se je ponudil, da želi tekot sezone gostovati na našem odru in s tem storil prvi korak za zopetni vstop na naš oder. Intendantca naj bi bila toraj storila ostale korake, saj pri tem bi bila vsejedno lahko varovala svoj ugled. Gostovanje se de sedaj še ni vršilo in dvomimo, da-li se bo sploh moglo vršiti vsled mogočnosti pojedincev; človeku se nekako dozdeva, da je intendantci ljubše, da se domače moči izrabljajo v tujini, če prav pri tem trpita napredek in razvoj gledališča, kakor da bi nekoliko uklonila svoj tilnik.

To domnevanje potrjuje tudi faktum, da je sedaj zopet zapustil najbolj porabni član starega igralnega esobja naš oder — iz kakih vzrokov, zopet ne vemo —, kar vse intendantca jako ravnodušno dopušča. Ako pojde tako naprej še nekaj časa, pride intendantca kmalu v tak položaj, ko bode zaradi nedostajanja igralnih močij prisiljena zatvoriti slovensko gledališče.

Vsaj je že sedaj prisiljena nuditi občinstvu igre, kakor: „Deset deklet, a za nobeno moža“ — opereta, katero so drugje že zdavna dali v zaslužni pokoj — „Lumpacij Vagabund“, „Naš pepček“ in dr., ki nikakor ne goje v občinstvu čuta za umetnost.

Intendantca naj toraj, če že ne za tekočo, pa vsaj za drugo sezono, skuša pridobiti s primernimi pogoji soproga Boršnika, za kar ji bode hvaležno vse občinstvo; ako pa bi to ne bilo mogoče — kar pa dvomim — naj dobi za drugo sezono igralcev, ki ji ne bodo uhajali v sredi sezone, ali pa da jih ne bode morala odpuščati sama. Ob jednem naj pa tudi gleda, da Verovšek na vsak način še nadalje ostane člen našega gledališča.

Sedaj še nekaj besedi o operi. Z opero smo, kar se proizvajanja tiče, v obče prav zadovoljni; le toliko bi omenil, da bi se teško našel obiskovalec slovenskega gledališča, ki bi bil tako zadovoljen s tem tenoristom naše opere, kakor ga hvalijo novine. V interesu napredka opere bi svetoval intendantci, naj si na jedni strani pridobi za prihodnjo sezono boljšega tenorista, na drugi strani naj pa gleda, da obdrži vse druge glavne operne moči. Kakor tudi smo zadovoljni s proizvajanjem posamičnih oper, tako malo smo zopet s opernim repertoarjem. Videli smo sicer več novih oper, toda nobena ni bila vsprejeta Bog vé kakim navdušenjem. Naj toraj skrbi intendantca, da poleg oper družih narodov uprizoruje seobno opere slovenskih in slovenskih skladateljjev in občinstvo bo vedelo ceniti njeno prizadevanje.

Vsaj imamo vendar nekaj domačih del, katera imajo že toliko glasbene vrednosti, da se smejo uprizoriti.

Lansko leto se je pel z velikim vspedom Parmov „Urh, grof Celjski“, predlanskim Ipavčevi „Teharski plemiči“; nobena teh dveh oper letos še ni bila vprizorjena, ali zopet iz tega vzroka, ker „nemo propheta in patria“!? Naznanjena je bila za letos tudi nova Foersterjeva opera „Gorenjski slavček“, ki se najbrže tudi ne vprizori, dočim intendant hrani občinstvo z neprebavljivimi operami, kakoršna je na primer jako teško razumljiva „Afričanka“. Ako se s takim ravnanjem bodre naši skladatelji na nadaljnje delo, tedaj ni čudno, da se mora tožiti, žda nam manjka skladateljev, ko vidijo, kako malo se upoštevajo njih dela tam, kjer bi se morala upoštevati.

To mi je težilo srce; žaliti nisem imel namena nikogar, niti intendant niti pojedincev. Rad sicer priznam trud intendant, toda trebalo bi se ji czirati tudi na želje občinstva in ne samo na lastno voljo; jaz upam toraj, da bode intendant upoštevala, kar sem navedel tu. (Ne treba naglašati, da prepuščamo vso odgovornost za ta dopis g. dopisniku samemu. Mi smo se celó branili nekaj časa priobčiti ta dopis, ker ne poznamo razmer iz lastne skušnje in smo se bali, da ne bi to škodilo našemu kulturnemu zavodu. Ker pa je g. dopisnik opetovano urgiral priobčenje tega dopisa, zatrdivši najodločneje, da bode stvari le koristilo, ako pridejo te rekriminacije v javnost, udali smo se njega želji. Odgovornost pa, kakor rečeno, prepuščamo le g. dopisniku. Op. ured.) —r.

Govekar

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 28. februolja. 1896.

Državni zbor. (Poslanska zbornica). V včerajšnji seji je minister za poljedelstvo predložil zakonski načrt za osnovo za drugo poklicu za kmetovalce. Ta načrt se je izročil gospodarskemu odseku. Minister za deželno brambo je odgovoril na celo vrsto interpelacij. Na detično interpelacijo posl. Pacaka je rekel, da ni postopal prav neki rezervni častnik, ker ni hotel vsprejeti lista o določenju službe za čas vojne, ker je bil ta list sestavljen v nemškem jeziku. Vojaška oblast je postopala povsem pravilno. Na vprašanje posl. Promberja, kedaj stoji v veljavo zakon o preskrbjenju vojaških udov in sirot, je odgovoril minister, da temu načrtu morata pritruditi zakonodavna zastopa obeh državnih polovic. V tej polovini se prošnje udov že rešujejo v zmislu tega zakona, seveda potom milosti, dočim ogerska poslanska zbornica še sedaj ni pritrudila temu zakonu. V kvotno deputacijo — to je v ono deputacijo, koji se bode pogajati z ogersko deputacijo o prispevku obeh državnih polovic za skupne stvari, so bili izvoljeni poslanci: dr. Beer, dr. Russ, dr. Menger, Klun, pl. Javorski, pl. Zaleski, grof Karl Maks Zedwitz, Janda in dr. Kaizl. Glede 10. mandata so se cepili glasovi in je bil slednjič proti nemškemu nacionalcu Steinwenderju izvoljen pristaš nemške katoliške ljudske stranke, dr. Ebenhoch.

Na to se je nadaljevala razprava o proračunu naučnega ministerstva. Naučni minister je zatrdil, da ni res, da bi bili učitelji na srednjih šolah pod kakim posebnim varstvom, kajti tako nasilje bi bilo neopustno, ker bi morilo v učitelju, kar ima isti najboljšega: ljubezen in veselje do svojega poklica. Na drugi strani pa je vendar dolžnost naučni upravi, da daje navodila, ki se pa ne sestavljajo pri zeleni mizi, ampak v sporazumljenju z izkusenimi šolniki. Kar se dostaje ženskega vprašanja, ponavlja minister, da naučna uprava ne misli na to, da bi snovala gimnazije za ženske. Minister je zajedno naglašal narodno gospodarske nevarnosti, ki bi sledile, ako bi se zasluzki moža nižali vsled ženske konkurence. S tem bi bila na škodi družina in tudi ženske same, ker bi se manjšala možnost možkih za ženitev. Vendar pa se bavi naučna uprava s pripravami, da se poskrbi ženskam izobražba, presežajoča sedanjemu ljudsko in meščansko šolo, toda ne toliko za kateri določeni poklic, ampak za primerno izobraženje deklice za njeni bodoči poklic kakor soproga in mati. V tem tiči najnujnejša

potreba srednjih stanov. Z osnutjem viših dekliških šol odpre se mnogo učnih mest za kandidatnje. Minister hoče preskrbeti, da bodo tudi ženske lahko na gimnazijah polagale zrelostne izpite, toda pod istimi pogoji kakor možki. V inozemstvu dobljeni diplomi dobé tu veljavo še le po prestanih strogih skušnjah. (A naši Italijani zahtevajo, da naj bi pri nas kar veljali diplomi, pridobljeni v oni in isti Italiji, kjer ekscelence, doktorji in diplomi rastejo tako rekoč na vsaki vrbi. Le segniti je treba po njih z — nekoliko drobiža v žepu. Op. ured.) Naučna uprava si prizadeva pogoditi način, da omogoči ženskam izobraženje na avstrijskih vseučiliščih.

Minister Gautsch je tu le ponovil po velikem delu, kar je o tem važnem vprašanju spregovoril že lani, če se ne motimo v proračunskem odseku. Tudi mi smo lani na podlagi izjav istega ministra napisali par člankov, v katerih smo takozvano žensko vprašanje imenovali del splošnega socialnega vprašanja. Kakor takrat soglašamo tudi danes z nazori ministra Gautscha, zvesti svojemu uverjenju, da ženska vzgoja mora biti v prvi vrsti prirejena za pravi poklic ženske: za nalogo, ki jej jo bode vršiti kakor soproga in mati!! Velika množina žensk, išočih svoj obstanek izven tega zares ženskega in ravno zato velevažnega in vzvišenega poklica, značila bi zares, kakor meni minister Gautsch, veliko gospodarsko kalamiteto, koje pogubne posledice bi občutilo ne le človeštvo na sploh, ampak ravno ženstvo samo še posebej. Mož pridobivaj izven hiše, žena gospodari in vzgaja j v hiši! To je splošno pravilo, kojega se ni smeti dotikati. Kakor pa ima vsako pravilo svoje izjeme, tako treba tudi tu računati na odstotek žensk, ki so res prisiljene iskati si ekzistencije izven hiše. Za ta odstotek je treba skrbeti, le za ta. Pa tudi tu je državi dolžnost, da temu delu ženstva preskrbi in otvori tako polje za pridobivanje sredstev za življenje, kjer ne bodo delale konkurence možkim. Vemo, da rešitev tega vprašanja ni lahka, (ker se na vseh straneh križajo interesi) saj je to žensko vprašanje ravno del velikega, sila težavnega socialnega vprašanja. To pa je gotovo, da za ugodno rešenje ženskega vprašanja, ki je po svojih posledicah zajedno tudi ako važno „možko vprašanje“, treba vedno imeti pred očmi notoriško in za vse človeštvo prevažno resnico: da z možem je navadno preskrbljena tudi žena, s preskrbljeno ženo pa — nikdo drugi. Ali drugače povedano: mož vstvarja družino in družine narod, narodi pa države!

Občinske volitve na Dunaju. Prvi dan volitev je končal se sijajno zmago antisemitov. Celó v onih dveh okrajih — Leopoldovo in notranje mesto — kjer so se liberalci vsaj nekoliko nadejali zmage, dosegli so njih naasprotniki velike večine. Vseh 46 mandatov tretjega razreda je pripadlo antisemitom.

Italija v Afriki. Sedaj priznavajo celo vladni listi, da je general Baldissera že odpotoval v Afriko, da prevzame vrhovno poveljstvo na mesto Baratierija. To imenovanje vršilo se je tako tajno, da niti nekateri ministri niso znali o njem, dokler ni Baldissera že odpotoval. To spremembo v vrhovnem poveljstvu pozdravljajo časniki vseh barv kakor znamenje, da nameruje vlada kreniti na drugo pot v svoji afriški politiki. Pravijo, da je vlada zaradi tega ravnala tako tajno ob imenovanju generala Baldissera, ker ni hotela prestrašiti Baratierija. Vendar pa je dvomiti, da-li je koristno za splošno kakovost vojske, kakor tudi za ugled iste nasproti sovražniku, ako se pred očmi istega in v kritičnem trenutku, ko se ima odločiti končni izid vse operacije, vrše spremembe v glavi poveljstva. Mnogo skušnje kažejo, da so zelo nevarne in često usodepolne take premembe in v takih trenutkih.

General Baratieri je bil te dni s svojimi četami baje poizvedovati stališče sovražnika pri Adni. Pravijo, da je došlo do praske, v kateri je padlo na vsaki strani nekoliko mož. Vsled tega Baratierijevega ogledovanja da so se Abesinci umaknili, toda se takoj za tem vrnili v dolino pri Adni. Vrhu tega je Baratieri baje razpršil uporne čete ras Sebata in pravijo, da je zatrenotek dobil nekoliko oduška. Toda le za trenotek, kajti ogromna sovražna sila stoji vedno pripravljena na

boj in nihče ne zna, kaj nameruje sovražnik. Optimisti med Italijani sodijo celó, da Abesinci niti nimajo stalnega vojnega načrta (??), ampak da se krečejo kar tje v jeden dan, kakor že nanesejo okolnosti in slučajji (?). Ne, to ni posebno verjetno.

Različne vesti.

† **Nadvojvoda Albrecht Salvator.** Iz Bolcana na Tirolskem došlo je poročilo, da je tam minoli četrtek, po dolgi bolezni, preminol Nj. ces. in kr. Visokost, nadvojvoda Albrecht Salvator. (Pokojni nadvojvoda bil je peto dete iz zakona sedaj že umrlega nadvojvode Karla Salvatorja in soproge mu nadvojvodinje Marije Immaculate. Porodil se je dne 22. novembra 1871. v Stari Bole-slavi na Češkem, bil je toraj še-le v 25. letu svoje dōbe. Slednjič je služil kakor ritmajster pri 11. huzarskem polku. Lani je šel na Dunajsko visoko vojno šolo, toda bolezen ga je prisilila, da e moral opustiti nauke. Iskal je zdravja na jugu in potem v Bolcanu, toda niti milo obnebe ni moglo več ustaviti napredujoče bolezni. Ur.)

† **Dr. Ante Starčević.** Brzjavka iz Zagreba javila nam je včeraj zjutraj tužno vest, da je umrl v Zagrebu po dolgi bolezni prvak stranke prava in velezaslužni sin naroda hrvatskega, čestitljivi stari doktor Ante Starčević. Spreved zemskih ostankov pokojnega prvaka vršil se bode jutri, v nedeljo popoldne. O pogrebu, ki se gotovo razvije do impozantne manifestacije, sporečimo v prihodnjem listu.

Tu podajemo našim čitateljem nekoliko podatkov o pokojnem dr. Ante Starčeviću. Isti se je porodil leta 1823. iz kmetjskih starišev v selu Pazarište, dolí v Liki. Strijc mu, duhovnik, skrbel je za vzgojo nadarjenega mladiča in ga je bil poslal pozneje v Peštansko semenišče z željo, da se isti posveti duhovskemu stanu. Toda pokojnik se je bil odločil za drugo pot: učil se je filozofije ter bil na vseučilišču Peštanskem proglašen doktorjem filozofije. Svoje javno delovanje je zapričel na Reki kakor županijski tajnik, kjer je tudi sestavil ono znano županijsko adresu na Nj. Veličanstvo, radi katere se je moral odpovedati svoji službi. Starčevićeve, čisto hrvatske ideje, oprijel se je narod najprej na Primorskem in od tam se je razširjala po drugih hrvatskih pokrajinah, dokler ni postala last velikemu delu naroda. V zasebnem življenju je bil jako skromen: najmanj je potreboval — za-se! Zadovoljeval se je najskromnišo hrano in stanovanjem. Kar mu je preostajalo od poslaniških dijet in slovstvenega delovanja, delil je med najsiromašnje dijake.

Izdal je mnogo poučnih, kritičnih in satiričnih spisov, ki se v zadnjih letih ponatiskujejo po brigi posebnega odseka. Kakor je bil skromen v zasebnem življenju, tako strog in neizprosni je bil v svojih spisih do vsakogar, o komur je menil, da ovira napredek hrvatske misli. Vsled te njegove strogosti očitano se mu je često, da je preosoben, menimo pa, da to očitanje ni bilo opravičeno. Kar je storil, je storil vsikdar iz ljubezni do stvari in ne iz osebne simpatije ali antipatije.

Ime Starčevićovo (ali kakor ga imenujejo Hrvatje „Staroga“) značilo je velik hrvatski program, če že ne vsemu, pa gotovo velikemu delu naroda.

Ne da bi hoteli tu izražati svojo sodbo o idejah Starčevićevih, moramo vendar reči, da je žnjim zatisnil svoje oči velik in slaven sin svojega naroda ter da je po njegovi smrti v javnem življenju Hrvatske nastala praznota, katera ostane še dolgo — praznota!

Slava Starčevićevemu spominu!

O javnem delovanju pokojnikovem govoriti bode seveda obširneje.

Osebnost. Ces. namestnik na Štajerskem, markiz Bacquehem, dospel je predsinočnem iz Gradea v Trst.

Mestni svēt tržaški. Dasi je bilo nadejati se v poslednji seji našega občinskega zastopa navadnega komedijskega rogoviljenja, ker je bilo med ostalimi točkami na dnevnem redu namestništveno priobčilo o odloku naučnega ministerstva na pri-tožbe (alias o v a d b e) mestnega svēta, vendar si mogel soditi, vstopivši v dvorano, na prvi pogled, da gospodje to pot ne namerujejo nikakor-

